

Enheten för samverkan och ledning, MSB

Arbetsdokument inom projekt Gemensamma
grunder vidareutveckling (GV)

Gemensamma grunder – ramverk för samverkan och ledning

Om vidareutvecklingen av Gemensamma grunder

I januari 2022 startades ett treårigt nationellt utvecklingsprojekt som ska vidareutveckla Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar¹. MSB leder projektet men allt arbete genomförs tillsammans med många andra aktörer från central, högre regional, regional och lokal nivå. För närvarande är ett 40-tal organisationer med i projektet.

Gemensamma grunder lanserades 2014 och är aktörsgemensamma förhållningssätt och arbetssätt som ska användas vid samhällsstörningar. Syftet är att göra det enklare att komma i kontakt med varandra, dela lägesbilder och annan information, samt samordna och inrikta åtgärder

Projektet drivs genom ett antal referens- och arbetsgrupper och fokuserar bland annat på att vidareutveckla förhållningssätt samt arbetssätt för att stärka förmågan till aktörsgemensam inriktning och samordning inom civil beredskap. Projektarbetet handlar om att stärka förmågan hos aktörer för att agera samordnat så att samhällets samlade resurser används effektivt och konsekvenserna av samhällsstörningar och ytterst krig begränsas.

Ramverk för samverkan och ledning

I november 2022 beslutade projektets styrgrupp att MSB och projektet i fortsättningen kommer att benämna Gemensamma grunder som ett ramverk för samverkan och ledning samt tydliggöra vilka delar som ingår inom ramverket.

Syftet med att skapa ett ramverk är att stärka förmågan till aktörsgemensam inriktning och samordning inom civil beredskap genom att tydliggöra hur de olika delarna av Gemensamma grunder hänger samman (röda tråden) samt stärka det normativa genomslaget.

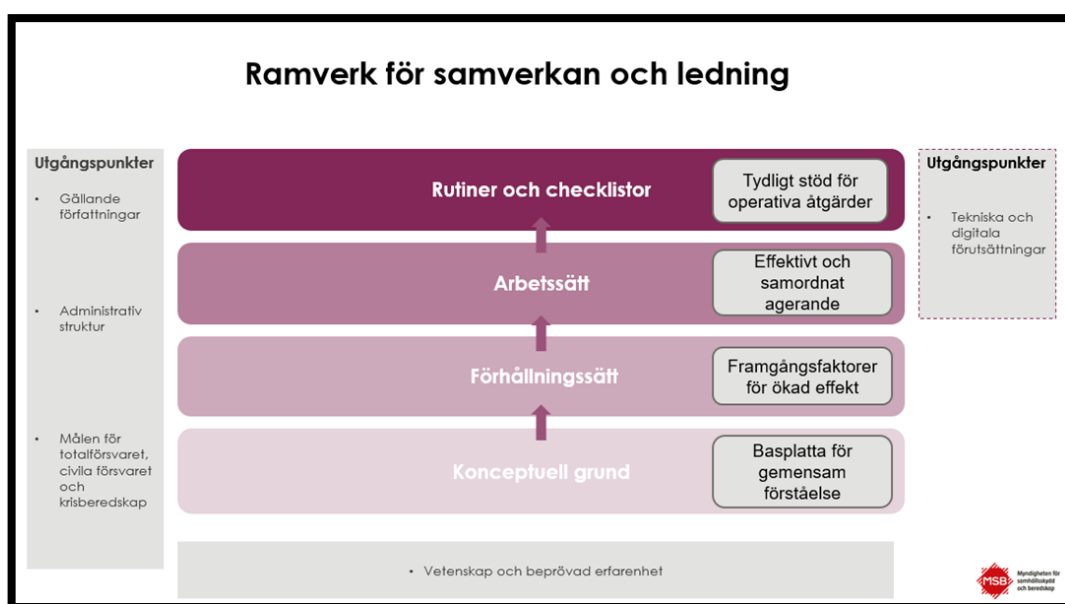
¹ MSB777 – 2018 Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar

Anledningen till att beskriva Gemensamma grunder som ett ramverk för samverkan och ledning grundar sig i följande tre behov:

1. Att ge stöd för både tillämpning och vidareutveckling av Gemensamma grunder genom att påvisa en röd tråd genom de olika produkterna och leveranserna.
2. Att kunna kommunicera arbetet med vidareutvecklingen av Gemensamma grunder på ett tydligt och begripligt sätt.
3. Att den totala leveransen, det vill säga slutprodukten, blir mer normerande än vad Gemensamma grunder är idag.

Ramverkets uppbyggnad

Bilden nedan visar hur ramverket är tänkt att vara uppbyggt och beskriver innehållet i varje del. Under våren 2023 kommer det tas fram ett förslag på hur ramverket skulle kunna bli en digital struktur på msb.se. Ramverket kommer allt eftersom fyllas på med innehåll enligt den vidareutveckling som sker inom ramen för projektet.

Som bilden visar är det viktigt att de olika delarna inom Gemensamma grunder hänger ihop, att det finns en tydlig ”röd tråd” både inom dem och mellan dem. Detta blir särskilt viktigt när det kommer nya leveranser inom vidareutvecklingen.

Exempel på vikten av en röd tråd

För att ett arbetsätt för samlad lägesbild ska vara fullt ut vara effektivt måste det

- grundas i en förståelse av vilka förhållningssätt som kan generera framgångsfaktorer i arbetet är,

- grundas i kunskap om vad som menas med att uppnå effekterna inriktning och samordning samt,
- grundas i en förståelse för gällande författningar, beprövad erfarenhet och andra relevanta utgångspunkter till exempel tekniska förutsättningar.

Genom att paketera Gemensamma grunder som ett ramverk kommer även innehållet kunna målgruppsanpassas bättre. Vissa individer behöver förstå alla delar inom hela ramverket, medan andra kan använda sig av en specifik nivå, till exempel genom att enbart använda vissa av ramverkets checklistor. Oavsett om man fördjupar sig i den konceptuella grunden eller enbart använder en checklista, ska användaren vara trygg i att ramverket bygger på en större och sammanhängande helhet.

Konceptuell grund (den nedersta modulen i bilden ovan)

För att praktisk hantering av samhällsstörningar och krig ska ske effektivt behövs en gemensam förståelse för de begrepp vi aktörer utgår ifrån när vi tänker och kommunicerar. Exempelvis blir det svårt att snabbt fatta ett beslut om en aktörsgemensam inriktning om olika aktörer har helt olika idéer om vad inriktning betyder. Likaså blir aktörsgemensam samordning svårt att uppnå om olika aktörer har helt olika uppfattningar om vad sådant arbete innebär.

Den konceptuella grunden innehåller inte bara definitioner och fördjupningar av viktiga begrepp, utan består också av beskrivningar av hur begrepp hänger ihop. Sådana kopplingar är en förutsättning för den röda tråden som ska finnas i såväl projektet som i kommande utveckling och praktisk hantering.

Till sist består den konceptuella grunden av grundläggande resonemang om exempelvis de aktiviteter som är basen i praktiskt arbete med samverkan och ledning. Syftet är att genom ge en djupare förståelse skapa grund för både utvecklingsarbete och praktisk hantering. Resonemangen i den konceptuella grunden är uttryck för val som har gjorts utifrån befintliga kunskapstraditioner inom vetenskapen och beprövad erfarenhet

Förhållningssätt (modulen näst längst ned i bilden ovan)

Denna del i ramverket handlar om områden och företeelser som är särskilt viktiga och som aktörer bör ta hänsyn till för att nå önskad effekt i hanteringen av samhällsstörningar och krig. Förhållningssätten kan lite förenklat beskrivas som framgångsfaktorer.

Förhållningssätten kan fungera likt mentala kompasser i förberedande planering och praktisk hantering. Om den konceptuella grunden beskriver vad exempelvis en inriktning innebär, beskriver förhållningssätt hur vi aktörer ska tänka när vi tar fram en önskad inriktning.

Leveranser inom ramverket relaterade till denna del är mer konkreta och situationsbundna än delarna vetenskap, beprövad erfarenhet och konceptuell grund. De är också tydligare kopplade till normer som av olika skäl etablerats i branschen. Kapitel 5-10 i Gemensamma grunder som idag handlar om förhållningssätten (som just nu vidareutvecklas), så som till exempel helhetssyn, perspektivförståelse och proaktivitet faller inom ramen för denna del.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

Arbetssätt (modulen näst längst upp i bilden ovan)

Inom denna del av ramverket återfinns leveranser som beskriver

- vad som ska göras,
- hur det ska göras och
- ibland även förberedande och förmågehöjande åtgärder.

Det kan exempelvis vara konkreta processer och aktiviteter som beskriver hur en samhällsstörning kan hanteras, oavsett vilken typ av händelse det handlar om. Det kan handla om olika sätt att organisera sin egen verksamhet ”i rutor och streck” till exempel hur en Inriktnings- och samordningsfunktion (ISF) kan organiseras och hur detta arbete bör bedrivas. Även leveranser kopplat till lägesbild, rapportering och operativ rytm återfinns inom ramen för denna kategori.

Rutiner och checklistor (den översta modulen i bilden ovan)

Leveranser på denna nivå kan också ses som arbetssätt, men är mer avskalade och kortfattade än leveranserna på föregående nivå.

Rutiner och checklistor är avgränsade beskrivningar som fokuserar på hur mer detaljerade arbetsmoment ska göras så effektivt och säkert som möjligt. De ger därmed inte så mycket utrymme för reflektioner om varför något ska göras. Ett exempel på en sådan checklista är förberedelser inför ett ISF-möte.

Syftet med rutiner och checklistor är dels att kunna säkerställa effektivitet och säkerhet, dels minimera kvalitetsmässiga variationer i genomförandet – även under den stress och de påfrestningar som samhällsstörningar och krig medför.

Utgångspunkterna (de grå modulerna i bilden ovan)

I ramverket finns det en del som handlar om utgångspunkter som de människor som ska arbeta med att åstadkomma aktörsgemensam inriktning och samordning måste förhålla sig till och ha förståelse för.

Innehållet i utgångspunkterna handlar om att få kunskap om

- vilka lagar och regler som styr området,
- den administrativa strukturen (beredskapssystemet inklusive ansvar, roller och mandat) och
- vilka mål som styr arbetet för totalförsvaret, civilt försvar och krisberedskap.

Detta handlar till stor del om det som tas upp i kapitel 1–4 (och vissa delar i fördjupningskapitlen) i nuvarande Gemensamma grunder.

En annan utgångspunkt som ligger som ett fundament för ramverket är vetenskap och beprövad erfarenhet. Här är tanken att ramverket ska beskriva och hänvisa till validerad kunskap inom området samverkan och ledning (så långt det är möjligt). Vetenskaplig kunskap tas fram med hjälp av studier som följer vetenskapliga metoder. Beprövad erfarenhet är kunskap som har använts under lång tid och därmed blivit prövad. För att

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

erfarenheten ska anses tillförlitlig ska den därmed ha dokumenterats och utvärderats på ett systematiskt sätt. Några exempel på vetenskap och beprövad erfarenhet som skulle kunna paketeras inom ramverket är

- generell kunskap om hur människor fattar beslut,
- kunskap om hur stress påverkar beslutsfattande och ledarskap och
- vilka typer av organisationsformer som tycks fungera i samhällsstörningar.

Det finns en arbetshypotes i projektet att även lägga till tekniska och digitala förutsättningar som ytterligare en utgångspunkt. Det finns tekniska system och vissa krav som både skapar möjligheter och leder till begränsningar, vilket våra arbetssätt, rutiner och checklistor måste förhålla sig till. Utvecklade arbetssätt, rutiner och checklistor kan då samtidigt användas för att ställa krav på teknisk och digital utveckling.